

Erindringer om Slægten Bondesen.

Af Harald Kier, Hellebæk.

SLÆGTEN Bondesen har i høj Grad gjort sig fortjent til at mindes for hæderlig og dygtig Virksomhed, ikke mindst paa Fyn og Langeland. Nedenfor skal meddeles nogle Træk af denne Slægts Historie:

Slægtens Stamfader, Eskild Bondesen (1680—1748) var født i Halland en Snes Aar efter, at Danmark havde maattet afstaa denne Landsdel til Sverige. Der er Grund til at tro, at Eskild Bondesen har følt sig som Dansk af Afstamning, og hans Ætlinge var altid gode og trofaste Dannemænd. Eskild Bondesen var gift med Thala Jacobsdatter, som nok ogsaa efter Navnet at dømme har været fra Halland; han løste Borgerskab som Øltapper i København 1725 og blev efter Tidens Forhold en velhavende Mand. Han havde ogsaa ualmindelig Sans for Oplysning, og da hans eneste Søn var 10 Aar gammel, satte han ham i Latinskole. Der blev senere skrevet saaledes om ham og Sønnen:

»Den første i sin Kælderbod
ret ofte kvæged Mund og Gane;
den anden op til Himlens Ro
for Næsten søgte Vej at bane.
Og nogle gik i samme Fjed,

og andre traadte andre Veje.
 Gid altid Slægten Led for Led
 maa faa et hædret Navn i Eje.«

Dette Ønske er gaaet i Opfyldelse. En Række gode og dygtige Mennesker, Præster, Lærere, Læger og andre nedstammer fra Eskild Bondesen.

Ved hans Død 1748, delte Enken og Sønnen hans Formue, som beløb sig til 787 Rd. Som et Vidnesbyrd om hans Anseelse kan nævnes, at Professor Anchersen blev Sønnens Formynder.

Jacob Bondesen (1732—1781) var kun 16 Aar ved sin Faders Død; han skrev dog trods sine unge Aar et langt og hjerteligt Mindedig, der slutter saaledes:

»I sidste Aandedræt, du kærlig Afsked sagde
 mig og min Moder, som begræder mest din Død.
 Og saa i Jesu Haand med Tro din Sjæl nedlagde
 og til din Gud gik bort fra Verdæns Sorg og Nød.
 Til Lykke salig Sjæl! Til Lykke med den Glæde!
 Nu har du naaet dit Haab og Troes Øjemed.
 Du blandt udvalgte Tal nu staar for Lammets Sæde.
 med Lov og Pris til Gud for evig Salighed«.

Desuden skrev han følgende Gravskrift:

»Her hviler sig en ærlig Mand;
 sit Hus han bygte ej paa Sand,
 men paa den faste Klippe;
 thi Himlen var hans faste Borg,
 som frelste ham af Nød og Sorg,
 da alting maatte slippe.
 Han efter Evne hjalp enhver,
 for mig han sørgede især«.

Jacob Bondesen blev theologisk Kandidat 1754 og derefter Lærer ved Opfostringshuset, og i

de følgende Aar prædikede han af og til i flere af Københavns Kirker.

1763 blev han kaldet til Sognepræst i Aastrup, Haderslev Amt, og i 1770 forflyttet til Moltrup og Bjerning Menigheder i samme Amt. Her blev han til sin Død 11 Aar senere. I sine sidste Aar led han af Tungsind og Næringsssorger; men han søgte dog af al Magt at give sine begavede Børn en god Opdragelse og Undervisning, desværre afbrødes hans Virksomhed ved en tidlig Død. Han efterlod sig Enke, som var hans anden Hustru, og otte ufor- sørgede Børn, hvoraf dog de fleste ved egen Flid og stor Dygtighed kom i gode og ansete Livsstil- linger.

Den ældste Søn, Eskild Bondesen, blev the- ologisk Kandidat; han blev i 1804 Feltpræst og var som saadan meget yndet af Prins Christian, den se- nere Christian VIII. Han blev senere Sognepræst i Lynge og Uggeløse Menigheder i Frederiksborg Amt, hvor han virkede som en afholdt og dygtig Præst til sin Død 1824.

Blandt hans Børn var flere betydelige Menne- sker. Hans ældste Søn var den kendte Provst og Salmedigter Jens Bondesen i Stillinge. Den næste Søn i Rækken var Overlæge Victor Bondesen (1813—83). Han erhvervede sig Doktorgraden for en anatomisk-kirurgisk Afhandling i 1853, og var med i Krigen 1864 som Overlæge.

Eskild Bondesens tredie Søn var den i sin Tid ansete og dygtige Skolebestyrer Tauber Bondesen. Den fjerde Søn endelig hed Nicolaj Bondesen; han blev theologisk Kandidat og virkede i en Række Aar i København som en meget højt anset Dansk

lærer, saaledes var han i sin Tid Lærer i Dansk for Christian IX's Børn: Kronprins Frederik, den senere Kong Georg af Grækenland, og Kejserinde Dagmar. Derefter blev han Sognepræst i Præstø, hvor han var til sin Død.

En anden Søn af Jacob Bondesen var Mathias Nicolaj Bondesen (1764—1842). Hans Moderhed Birgitte Kirstine Hersted, men hun døde desværre, da han kun var tre Aar gammel, og Stedmoderen, han snart fik, kunde ikke taale at se sine Stedbørn hjemme, hvorfor han tidlig maatte ud mellem fremmede. Han var kun 17 Aar, da Faderen døde; han naaede dog at blive Student fra Roskilde Skole ved Faderens Hjælp; men saa var det ogsaa foreløbig forbi med Studeringerne; han maatte søge Arbejde for at tjene sit Underhold; en Tid var han saaledes Materialforvalter paa Als. Da hans Forhold tillod det, tog han til København, hvor han fik Landmaalereksamen; han praktiserede nu i nogle Aar som Landmaaler, indtil han ogsaa tog Eksamen som Landinspektør. Han virkede derefter som Landinspektør i forskellige Egne af Riget, var meget dygtig og fik en aarlig Løn af 400 Rgd., hvilket var mange Penge i de Dage. Han var først i Thy, derefter i Salling og paa Mors, for saa at komme til Fyn, hvor han købte Arvefæstegaarden »Bondepris« i Pejrup. Han solgte senere denne Gaard og flyttede til Odense, hvor han boede lige overfor Slottet. Mens han boede her, tegnede han med megen Dygtighed et stort Kort over Odense Kanal 1806; dette Kort blev stukket i Kobber af N. Angelo.

Han fik nu en Del Forretninger paa Langeland, og her blev han saa gift med Ingeborg Mogen-

sen (1783—1833). Hun var 19 Aar yngre end han, og Datter af Strandkontrollør Hans Mogensen, der en Tid boede i Hennemved, og døde som Fæster af Torpegaarden i Skrøbeløv Sogn. Hans Mogensen var af en gammel sønderjyds Slægt, der i flere Slægtled har haft betydelige Stillinger hos Greverne Ahlefeldt.

Ingeborg Mogensens Moder var Datter af Sognepræsten Rasmus Bildhugger og Hustru, Magdalene Feddersen i Bødstrup. I 1815 flyttede Landinspektøren til Skaarup ved Svendborg; her købte han en lille Gaard der laa lige overfor Præstegaardshaven, og her virkede han endnu flittigt og dygtigt en Række Aar, indtil han ikke kunde mere. Han fik da paa sine gamle Dage, for Resten uden at søge om det, en aarlig Pension paa 150 Rgd. Han døde her i Skaarup 78 Aar gammel. Landinspektøren skildres som en lille, meget beleven og meget livlig Mand. Han havde to særdeles gode Venner i Skaarup, nemlig Amtsprovst P. A. Wedel, der baade var Sognepræst og Seminarieforstander, og saa Landmaaler og Seminarielærer Mathias Holm. Landinspektørens Valgsprog, som stod skrevet i hans Signet, var: »Herren er min Hjælper«. Han og Ingeborg Mogensen efterlod sig to Sønner og tre Døtre, samt en Adoptivson. De tre Døtre blev hver for sig ramt af en forunderlig tung Skæbne.

Den ældste Datter blev gift med Muremester Anders Christensen i København; han blev dræbt ved et Ulykkestilfælde, og hendes Helbred blev nedbrudt; efter mange og lange Aars Svagelighed døde hun hos Broderen i Illebølle 1859.

Hendes Søster, Sophie, blev i 1828 forlovet med

en meget dygtig Seminarist, som hed Meier; han blev dimitteret med Karakteren »udmærket duelig«, og ved Amtsprovstens Hjælp kom han til at studere videre og blev theologisk Kandidat med 1. Karakter. Sophie var imidlertid saa uheldig at komme alvorligt til Skade ved et ulykkeligt Fald, og hun maatte Resten af sit Liv gaa ved Krykker; hun blev dog gift med Meier, da han blev Sognepræst, men hun døde i en ung Alder. Hendes Broder i Illebølle skrev om hende: »Hun besad en lys Aand i et svagt Legeme, og skønt hendes Legeme bøjedes af Smerter, bevarede hun dog Hjertets Glæde og bar sin Lod med Taalmod og Gudhengivenhed«.

Den yngste af de tre Søstre hed Caroline. Hun blev i 1846 gift med Seminarielærer Bønnelykke i Jelling; men da hun næste Aar skulde rejse til sin Mand og drage over Lillebælt, faldt Færgens Storbom ved en Paasejling ned og dræbte hende. Hun omtales som livlig og var afholdt af alle.

Landinspektørens Adoptiv søn hed Mads Bondesen (1803—1859). Han blev Seminarist fra Skaarup 1821 og var saa i en Række Aar Huslærer, først paa Fyn senere paa Holmegaard og Frederiksberg paa Langeland. 1834 blev han kaldet til Lærer i Hennemved, hvor han virkede med stor Flid og Dygtighed til sin Død. Amtsprovsten skrev 1839 ved en Visitats om ham:

»Han har baade Duelighed og Interesse for sit Kald. Børnene udmærker sig ved en sjælden Tækelighed og Livlighed, og han har i flere Retninger virket til at fremme deres Vel«.

Bondesen var gift med Jørgine Mogensen, Datter af Oluf Mogensen og Birthe Bøgvad til Borre-

gaard. Bondesen døde desværre tidligt fra sin lykkelige Gerning og efterlod sig Enke og tre mindre Børn.

Mathias Bondesens ældste Søn hed Hans Jacob Bondesen (1815—1859). Han var i sin Ungdom Kontorist paa Grevskaberne Muckadell og Gyldensten og var meget yndet af Herskaberne; men da Indtægterne var ringe, valgte han Lærervejen, og blev i 1842 Lærer i Frøbjerg, hvor han virkede heldigt en Del Aar. Men derefter var han i en Aarrække svagelig indtil sin Død, og hans Broder i Illebølle maatte understøtte ham og hans Familie i flere Aar.

Vi kommer nu til den yngste af Landinspektørens Sønner; han hed Peter Nicolaj Bondesen, f. i Skaarup 1818 d. i Illebølle 1874. Han blev i sine Barneaar undervist af nogle af Seminariets ældre Elever, og blandt dem var den senere berømte Zoolog Niels Kjærbølling, siden fik han Lov til at overvære Undervisningen paa selve Seminariet indtil sin Konfirmation 1832.

Den ualmindelig begavede Dreng vilde gerne gaa den studerende Vej; men hans Fader søgte forgæves Gratisplads til ham paa Sorø Akademi; selv havde han ikke Midler til ved egen Hjælp at holde Drengen i en lærd Skole, og saa blev det bestemt, at han foreløbig skulde undervises af en Kandidat i Svendborg. Det varede dog ikke længe, saa kom han tilbage til Skaarup og fik her en Tid Undervisning af de to theologiske Kandidater Raaschou og Meier. Men da han idelig maatte skifte Lærere, og Formuesomstændighederne stadig ikke tillod ham at søge til en rigtig Skole, valgte han Lærervejen og

blev i Juni 1835 Elev paa Skaarup Seminarium, og allerede Aaret efter, i Juni 1836 dimitteredes han med Karakteren »meget duelig«. Samme Aar i August Maaned blev han, kun 18 Aar gammel, konstitueret som Lærer ved Illebølle Skole paa Lange-land. I den Stilling var han i 3 Aar.

Læreren i Illebølle hed Mathiesen, han var paa Grund af Stridbarhed og Uordentlighed med Skolen bleven suspenderet fra Embedet, men boede dog paa Stedet, og det vil let forstaaes, at disse ejendommelige Omstændigheder ofte gjorde Stillingen vanskeligt for Bondesen. I 1839 blev Mathiesen endelig afskediget, og nu blev Bondesen – uden Ansøgning – kaldet til Lærer ved Illebølle Skole af Lensgreven paa Tranekær, og her virkede han nu med megen Dygtighed i 35 Aar. Han fik snart Orden i den forsømte Skole og allerede i 1838 skiver Amtsprovsten ved sin Visitats:

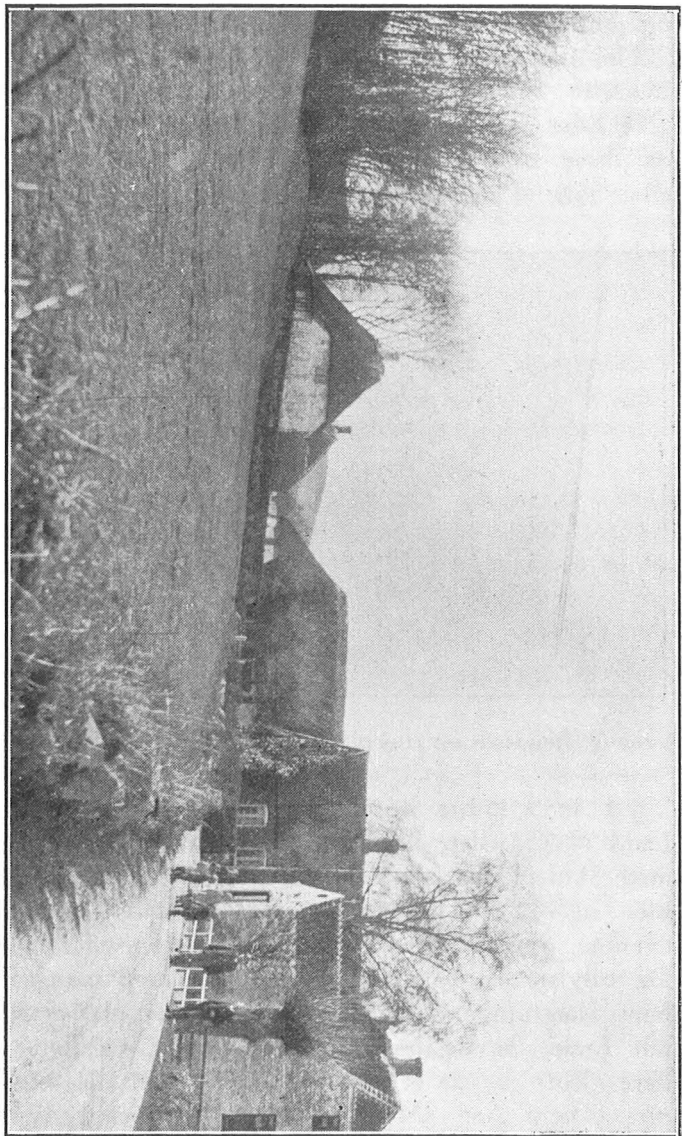
»Bondesen har ved sin Duelighed og Nidkærlighed tilvejebragt en glædelig Forandring. Børnenes livlige og bestemte Svar vidnede om Undervisningsmethodens Værd. Især maa jeg fremhæve deres Svar i Religion. Alt falder den unge Lærer saa let«.

Senere udtaler Biskop Engelstoft:

»Illebølle Skole var den bedste Almueskole i Fyns Stift«.

Kristendom, Nationalfølelse og Slægtskærlighed var de bærende Kræfter i Bondesens Liv, baade i Medgang og Modgang, derfor blev hans Liv saa aandeligt rigt og hans Gerning saa velsignet og stor.

Bondesen blev 25. Nov. 1842 viet til Christiane Margrethe Andresen, (1816–1898), Datter af Lods i Rudkøbing Andreas Jørgen Andresen

Illeballe Skole (Bygningen i Forgrunden).

og Anne Kirstine Ballieu. Brylluppet stod i Illebølle Skole, og Vielsen forrettedes af Sognepræst Gede i Lindelse Kirke. Teksten var: »Kærlighedens Gud give Eder at have et Sind i vor Herre Jesu Kristo«, og disse Ord blev aldrig glemt hverken i Glæde eller Sorg af det skønne, lykkelige Ægtepar.

Lærer P. Bondesen og Hustru Christiane Margrethe f. Andresen

I 1849 købte Bondesen en Parcel paa 14 Tdr. Land af Gaarden Lejrholm, som han drev sammen med Skolejorden med stor Dygtighed; hans Stilling blev herved bedre end de fleste Læreres, og hans fromme, dygtige Hustru var ham en trofast Hjælper. De udviste en stor Slægtskærlighed mod mange af hans Slægtninge, som forskellige Ulykker, der er omtalt foran, havde hjemsøgt saa haardt, og flere af deres Børn havde et kærligt Hjem i Illebølle Skole, ofte i flere Aar. Mod Omegnens Beboere udviste

de stor Gæstfrihed og Hjælpsomhed, og »Lille Bondesen«, som han kaldtes, var en skattet Raadgiver paa hele Egnen. Forældrene saa op til »Lille Bondesen«, og de lærte Børnene det samme, derfor blev hans Skolegerning saa lykkelig, og han fik Kristen- dom og Fædrelandskærlighed til at spire lykkeligt i mangfoldige Børns Hjerter ved sin levende Fortælling og sit varme Vidnesbyrd. Vi, der har gaaet i Skole hos ham og hans dygtige Sønner, vil aldrig glemme at mindes dem med Taknemlighed, og hans milde, fromme Hustru var som en Mor baade for de unge Hjælpelærere og for Skolebørnene. De første 13 Aar i Illebølle var meget lykkelige for dem. Men saa kom der en lang Aarrække, hvor deres lykkelige Hjem i høj Grad blev hjemsogt af Sygdom og Sorg. Bondesen mistede alle sine 5 Søskende, længe før de var fyldt 60 Aar, og allerede i 1855 fik han selv et voldsomt Gigtanfald i Arme og Ben, der tildels berøvede ham Kraften i disse Lemmer, og inden ret mange Aar maatte den livlige og flittige Mand gaa med to Krykker, ja, fra 1863 af maatte han køres i en Sygevogn til Skolen, som han desuagtet ledede med stor Dygtighed i nogle Aar; der var altid en mønsterværdig Ro og Orden i Skolen, thi Børnene saa op til ham og beundrede deres gode og dygtige Lærer. Men tilsidst maatte han opgive sin kære Skole og sad saa i Sygevognen i sit Hjem fra Morgen til Aften, hjælpeløs som et lille Barn, der hverken kunde spise eller drikke selv og maatte bæres til og fra sin Seng i de sidste 8 Aar.

Men han nød den kærligste Pleje af sin trofaste og dygtige Hustru, der ved sit livlige og milde Sind opmuntrede ham, saa han holdt Modet oppe. Nu var

den Tid kommen, da der ofte blev sagt: »Bondesen er en mærkelig Mand ved sit lille, svagelige Legeme og sin stærke Aand,« og Præstens Ord ved dette Ægtepars Brudevielse: »Kærlighedens Gud give Eder at have et Sind i vor Herre Jesu Christo« blev lykkeligt opfyldt; thi dette Ægtepar blev holdt oppe i stærk Tro og kristelig Taalmodighed, og de blev et godt Forbillede for hele Egnen lige til hans Død.

Naar han kom ind i Dagligstuen, var baade han og hans Hustru glade, og han fulgte med stor Interesse alle Tidens Begivenheder; ligeledes vejlede han sine unge Hjælpelærere, der med Glæde lyttede til hans erfarne og kloge Raad, og Skolen blev ledet ypperligt i hans Aand; til sin Død var han en skattet Raadgiver for mange, og hans kærlige og begavede Børn var ham en daglig Glæde. Det var for mig og mange af hans Venner som en Fest, naar vi ofte var Gæster i det venlige, smukke og aandeligt rige Hjem, hvor Glæden og Kærligheden boede. De vandrede med Gud, og Gud tog dem til sig, og de blev elsket og savnet af Slægtninge og mange Venner, der nu mindes dem med Glæde og Taknemlighed.

* * *

P. N. Bondesen og Christiane Andresen havde fire Børn, to Døtre og to Sønner. Den ældste Datter, Anine Bondesen (1848—1891), var kendt for sin sjældne Skønhed og sit milde, venlige Sind. I sin Ungdom var hun Husjomfru paa Ny Klingstrup i Skaarup Sogn ved Svendborg og senere paa Polleholm paa Langeland, hvor hun tillige var Lærerinde. I 1873 blev hun gift med Gaardfæster Hein paa Jytenborg i Tranekær Sogn, hvor hun med megen

Dygtighed sammen med sin Mand dannede et lykkeligt Hjem. Men hun døde desværre tidligt fra syv mindreaarige Børn.

Den yngste Datter hed Tekla Bondesen, (1850—1907); hun var ligesom sin Søster meget afholdt. I sin Ungdom var hun Husjomfru paa Bjergsgaarden. Hun havde Talent for Tegning og udførte en Del gode Portrætter. Hun blev i 1879 gift med Gartner Niels Møller i Vanløse, han var jo i sin Tid kendt i vide Kredse baade for sit Havebrug, som Udgever af Havebrugsskrifter og for sin kommunale Virksomhed. De efterlod sig to Døtre.

Den ældste i Børneflokken i Illebølle Skole var Ingvor Bondesen, (1844—1911) Han blev i 1864 Seminarist fra Skaarup med Karakteren »meget due=lig«, og han blev derefter Hjælpelærer hos sin syge Fader, hvis Fodspor han fulgte. Han var en meget begavet Mand, der tillige var meget afholdt for sin Hjælpsomhed og for sit livlige, muntre Sind, og be=undringsværdig var den Kærlighed og Trofasthed, han hele sit Liv igennem udviste mod sine kære, gamle Elever. Ligesom Faderen ledede han Illebølle Skole med stor Dygtighed og Flid, det var ham en Hjertesag at føre Børnene langt frem i kristelig og folkelig Oplysning, og han havde et aabent Blik for at bibringe Børnene de Kundskaber, som de særlig havde Brug for i Livet. Det var ham en stor Glæde, naar Børnene kom langt frem, men tungnemme Børn var han overbærende mod og havde stor Taalmodig=hed med dem. Men de, der havde gode Evner, men manglede Vilje, var han streng mod og formanede dem med Myndighed. Paa den Maade kom omtrent alle godt med, og Børnene havde Agtelse for og

Kærlighed og Tillid til ham, saa der var et udmærket Samarbejde, og Skolen blev et Mønster paa en Almueskole.

1870 udnævntes han til Lærer i Naarup i Fyn, og s. A. viedes han til Agnes Jacobsen, f. 1846, Datter af Skipper Anders Jacobsen og Gurine Madsen i Rudkøbing. I Naarup var han ogsaa en afholdt og anset Lærer. Men nogle Aar efter flyttede han til København, særlig for at fortsætte sine Studier over den ældre Tids Kulturhistorie, og han vandt sig nu et hædret og anset Navn som Forfatter til en Del historiske Romaner og Fortællinger; han udgav tillige en Del fortrinlige Skolebøger og den udmærkede Bog »Eventyrets Dyreverden«. I København blev han desuden en afholdt Skoleinspektør og Kirkeværge for Vor Frelzers Kirke. Han omfattede vore gamle Kirker med stor Interesse og kunde ret glæde sig over de skønne og højtidelige Gudstjenester i disse Kirker. Efter en saadan sagde han til mig: »Jeg synes, at vi er Himmelen nærmere«. I Forening med sin gode, venlige Hustru, levede han et gudfrygtigt, lykkeligt og virksomt Liv til sin Død. Hans ene Søn blev Vinhandler i Frankrig, men døde tidligt, den anden Søn blev Cand. theol. og er nu Skoleinspektør i København. Forfatteren Zakarias Nielsen skrev i 1911 saaledes om Ingvor Bondesen: »En af de danske Lærerforfattere, en af de dygtigste, der tog Del i Vaar Arbejdet, min kære Ven, Ingvor Bondesen, blev nys kaldt bort til et nyt Land. Mange kære Minder har jeg om denne Mand, der i Halvfjerdsenerne skrev under Navnet Henning Fox. —

Tidligt gik det op for mig, at vi to Venner kunde have Nytte af hinanden, derved at vi udtalte os om

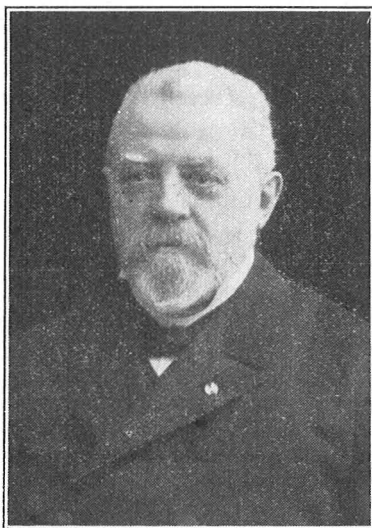
hinandens Arbejder, inden disse gik i Trykken, og det vilde han gerne gaa ind paa, og han skrev: »Som Du udtalte under vort Møde, er jeg nemlig vis paa, at af en saadan Kritik kunne vi begge lære, det er desværre ikke Tilfældet med den officielle, der ofte er ukyndig, ofte usympathetisk og altid overfladisk.« Han skriver her ud af den bitre Nedtrykthed, som han led under, efter at hans Digtning »Sven« i 1870 havde været Genstand for en skaanselsløs Nedrakning i Bladene.

Han var dengang Lærer i Naarup, hvor han vel levede lykkelig, men hvor han dog savnede ønskelige Hjælpemidler ved sin Forfattergerning, og han skrev:

»Nu vilde jeg grumme gerne have Stipendium til en Norgesrejse, fordi jeg havde Lyst til at behandle de dansk-norske Forhold i en Roman fra det 11. Aarhundrede. Penge fik han ingen af, men til Norge kom han alligevel. Med den Grundighed, der udmærkede hele hans Færd, gennemgik han i 1881 mit Haandskrift til Fortællingen »Nye Tider«, han sukede: »Naar man engang kunde glemme, hvordan andre Mennesker skriver og stamme paa sin egen Manér, til man fik lært at tale rent. Vi kæmper jo begge den tunge Kamp mod Formen. Hvo véd, om ikke just den skal blive for os den »Nød«, der lærer vor nøgne Tanke at spinde.«

Hans dygtige Kritik var altid frugtbringende for mig. Han længtes ogsaa efter Hovedstaden og var ikke rigtig sig selv i Naarup. Da jeg i Vaaren 1883 klagede over Brist paa Arbejdsevne, svarede han: »Jeg kender ogsaa denne pinlige Følelse at savne Tillid til sine Evner, Lyst til Arbejdet, Flugt i Tanken, hvor man tager tungt paa alt og opgiver et Forsøg efter

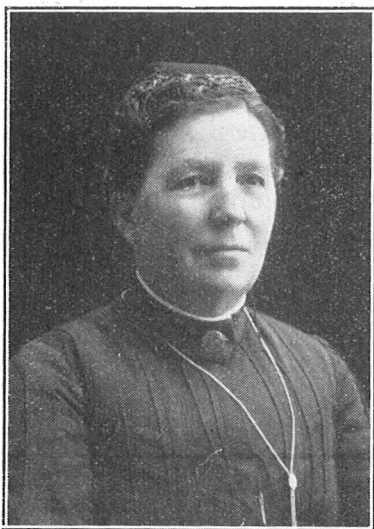
et andet i Fortvivelse. Men nu er det lidt efter lidt forsvundet. Saa tænker jeg ogsaa, at skulle vi udrette lidet, som kan overvintres, da maa Ydmygheden bevares og Guds Velsignelse lyses over Arbejdet. Vær derfor ved trøstigt Mod, kære Ven! Om Du end skal bie, hvad Vorherre kalder 40 Dage. Hvem ved, hvad Velsignelse det kan bringe«.

Skoleinspektør Ingvor Bondesen, København.

Bondesens Tale var gennemgaaende stilfærdig tør, hans Grundstemning præget af en Alvor, der kunde have taalt lidt mere fynsk Lune. Men ved nu at læse hans Bog »Hersen paa Steinarstad« og rigtig fordybe mig i dens Liv forbauses jeg over, at den var den samme Bog, han havde læst op for mig. Saa opildnet blev jeg ved Læsningen, at jeg uden Betænkning

flyttede min Ven op til en Plads blandt vore største Forfattere paa den historiske Romans Omraade. Det var som den Lykke, »Hersen« gjorde, fik alle gode Kræfter i dens Skaber til at bryde og skyde som aldrig før. Han havde savnet Sol. Nu vaagnede han. »Se Dig ud Sven Vonved«. Med Rette kan det siges, at han kom under Forvandlingens Lov, da han i 1884

Ingvor Bondesens Hustru Agnes f. Jacobsen.

modig brød op og flyttede til København. Her fandt han de Bogskatte, han saa haardt havde savnet i Landsbyen, her ildnede de skiftende Indtryk ham fra Morgen til Nat. Som en Eventyrhelt skred han i Løbet af faa Aar fra en Timelærers fattige Stilling til en Skoleinspektørs Værdighed. Han blev Medlem af Foreninger, dyrkede Malerkunst og Musik, drog

Aar efter Aar med sin Hustru paa lange Udenlandsrejser, blev en hel ny Ingvor Bondesen. Hans Tale fik et andet Sving, og i sine Bøger, f. Eks. »Kareten fra Lønneskov« og »Elskovs Kringelgang«, gav han en Overflødighed af Vidnesbyrd om, at nye Kilder var brudt frem i ham. Jo ældre han blev, jo lykkeligere var han ved sin Skolegerning, sit Hjem og det hele Liv. Rigt havde han og hans Hustru — begge kunstnerisk anlagte — smykket Hjemmet med Kunstsager: nydelige Akvareller og Oliemalerier, fine Broderier o. s. v. Harmoni var der i Ordningen af Hjemmet, Harmoni i Hjerterne. Naar undtages en enkelt stor Hjertesorg, der gik dem dybt til Hjerter, nemlig deres yngste Søns pludselige Død i Vaaren 1907, gled Aarene i deres dejlige Hjem saare frydefuldt. Aldrig har jeg kendt nogen Mand, der led mindre af Misundelse og aldrig nogen mere beskeden Forfatter. Han udtalte ofte: »Jeg har kun en Ærgerrighed, et Ønske, at blive en rigtig god Børneforfatter«. Det blev han. Men fyldigst og smukkest har han dog udfoldet sine Digterevner i sine Bøger for Voksne, særlig i sine historiske Fortællinger. Man bliver fangen af Stemninger, der har sit Udspring fra Historiens Aand, og ikke blot fra hans Følelse og Indbildningskraft. Man glider gennem svundne Dages Liv ned ad Historiens Strøm, der i sit Løb samler de tusinde Smaastrømme af Slægternes Kulturliv.

Grundtonen i Bondesens Digting er en mild Alvor, der udmærket forenes med Bitoner af Skælmskhed. Hans Tro paa Menneskeheden, hans Medfølelse med de lidende, hans dybe Retfærdighedsfølelse, hans Kærlighed til Naturen og Dyreverdenen, hans klare, danske Sprog, alt dette gør hans Bøger saa tiltræk-

kende, og hans poetiske Livsopfattelse hæver dem op i den gode Digtningens Lys. Med al sin muntre Menneskelighed og frodige Livsglæde var han dog en dybt alvorlig Mand. Hans Livsmaal, som han aldrig tabte af Syne, lyste højt over den Lykke, som denne Verden giver, derfor blev hans Liv saa rigt, og hans Mod til at møde Døden saa frejdigt den 17. Marts 1911. Hans Hustru skrev da: »Jeg har været rig i de mange lykkelige Aar, vi har levet sammen«. Mange Venner kan vidne, at der for dem er groet Velsigelse af Ingvor Bondesens trofaste Venskab.

Han var et af de bedste, braveste og flittigste Mennesker, som jeg har kendt«. — Saavidt Zakarias Nielsen, som jeg har tilladt mig at citere saa udførligt.

* * *

Den yngste af de fire Søskende var Peter Christian Ballieu Bondesen (1853—1924).

Han fik en fortrinlig Opdragelse og Undervisning i sit gode Hjem, hvor alle Børnene i Kærlighed saa op til deres Forældre og fulgte deres gode Raad. Mine Erindringer om ham gaar tilbage til min første Skoledag. Min Fader, Jacob Kier i Stevnegaard, fulgte mig da ned til »Lille Bondesen«, hvor vi blev meget venligt modtaget. Som eneste Barn fra en gammel Udflyttergaard var jeg noget tilbageholdende overfor det ny og ukendte Skoleliv. Men lidt efter tog Peter Bondesen mig venligt ved Haanden og sagde: »Vil Du med mig hen ved Skolen«, og han førte mig saa ind i Børnenes Leg, og den kønne, milde Dreng vandt fra samme Stund mit Hjerte, og han blev fra den Dag min trofaste og bedste Ven i 62 Aar til sin Død.

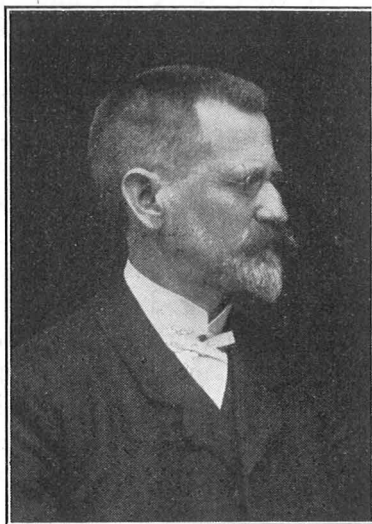
Han var en køn, livlig og rigt begavet Dreng, der tillige tidligt havde mange Interesser; han var saaledes en udmærket Tegner, og naar der foregik noget mærkværdigt mellem vore Kammerater, tegnede han dem livagtigt, som de gik og stod, med stor Godmodighed og Lune. Det morede Børnene, men vakte dog ogsaa ved Lejlighed lidt Vrede, naar de i et Slagsmaal saa komiske, vrede eller hidsige ud. Men deres Vrede gik dog i Reglen hurtigt over paa Grund af hans personlige Elskværdighed. Han tegnede ogsaa Husdyr meget godt; men en Dag tegnede han i mit Hjem en Gris, som han selv fandt mislykket, og min Fader lo meget, da han under Billedet skrev: »Grisen ligner ikke. Peter Bondesen«. I vor Barndom samledes vi ofte skiftevis i vore Hjem, og det var Festsdage for os. I vor store Frugthave hentede vi de dejligste Frugter i de store Træer. Mine Forældre var altid glade for hans Besøg, og han var altid saa glad og taknemlig. Men særlig glædede han sig over Festen paa min Fødselsdag, hvor henved 30 Nabobørn fra de fattigste til de rigeste Hjem blev indbudt, og hvor han roste mig for, at jeg forstod at samle dem i skøn Enighed, og endnu til den sidste Jul, han levede, takkede han mig for disse glade Barndomsminder.

Den samme Glæde følte jeg ogsaa ved mine Besøg i hans hyggelige og venlige Barndomshjem, hvor hans Fader »Lille Bondesen«, trods sin store Svaghed, glædede sig over sine begavede, livlige Børn og deres Ungdomsvenner, og hans livlige og lærerige Samtaler var en Glæde for os alle, ogsaa for mig, baade i min Barndom og Ungdom, og hans milde Hustru var som en kærlig Moder for os alle.

Peter Bondesens Kærlighed til Historien var tidlig bleven vakt af hans Fader, og dette førte til, at han fik min Fader til at forære mig Fr. Barfods Fortællinger af Fædrelandets Historie, da jeg var ti Aar, og allerede ved samme Tid begyndte han, der var to Aar ældre end jeg, at samle sin Slægts Stamtavle og Historie, og kort efter vakte han min Interesse herfor, og Personalhistorien blev herefter i hele vort Liv vor kæreste Fritidssyssel. Allerede nogle faa Aar efter havde han samlet en Mængde Optegnelser om sin Slægt. I hine Tider var Stamtavler noget Nyt i borgerlige Slægter, og jeg véd, at P. B. blev kaldt indbildsk og vigtig for disse Studier, og jeg fik maaske samme Dom. Men dette var dog aldeles urigtigt. Drivkraften var hans store Slægtskærlighed og Lyst til at frede og bevare de gode og hæderlige Minder om sine gudfrygtige, hæderlige Forfædre. I henvend 60 Aar samlede han nu med stor Kærlighed og Flid sin Slægts Stamtavle og Historie, der vistnok er en af de mest udførlige, borgerlige Stamtavler, der nogen Sinde er samlet i Danmark. Den indeholder en stor Mængde Biografier, der omhandler hans Forfædres gode og svage Sider, og hvis den bliver udgivet eller overgivet til et af Arkiverne, vil den være et meget værdifuldt Bidrag til Personalhistorien og Kulturhistorien. Nu er Tiderne forandret, og Stamtavler er yndet af mange borgerlige Slægter, og man kan sige om disse med Rimkrøniken:

»Det er vel gjort, ihvo der kan,
at mindes Forfædres Gerninger alle.
Ere de onde, skal man dem fly,
ere de gode, dem gøre paany
og dem ingenlunde frafalde.«

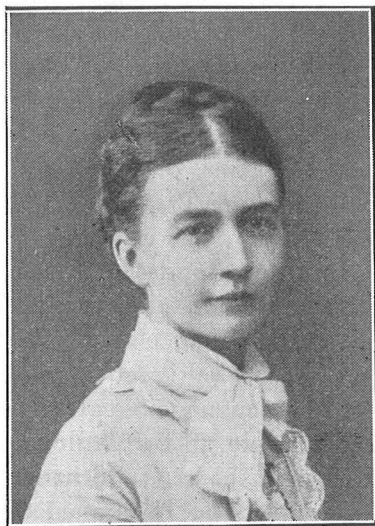
P. C. B. Bondesen havde gode Betingelser for at blive Kunstmaler eller Arkivar. Men Lysten til Lærergerningen var dog overvejende, og efter Konfirmationen forberedtes han hertil, først i Hjemmet og senere paa Skaarup Seminarium, hvor han i 1874 tog en god Eksamen, og han ilede nu hjem til sin

Førstelærer P. C. B. Bondesen, Magleby.

Faders Dødsleje, Døden indtraf 17 Dage derefter. 3 Dage senere blev P. Bondesen konstitueret som Faders Eftfølger i Illebølle Skole, og det var sikkert en Lykke for ham, at han midt i sin store Sorg straks fik en ansvarsfuld Livsgerning. Med stor Gudhengivenhed bar han Sorgen over sin elskede Fader og senere store Sorger. Han blev derefter Huslærer paa Skovsgaard, senere Hjælpelærer i Ellested paa Fyn og 1879 Lærer

og Kirkesanger sammesteds, og samme Aar hjemførte han sin begavede, aandrige og dygtige Brud, Hilda Bugge fra Christiania, Datter af Sognepræst Bugge i Thingvold, og Sønnedatter af Biskop Bugge i Trondhjem. Hun nedstammede fra en gammel dansk-norsk Adelsslægt. I Danmark er dens største Navn den

P. C. B. Bondesens Hustru, Hilda f. Bugge.

berømte Ridder Niels Bugge til Hald, og i Norge har Slægten haft mange store Videnskabsmænd og Embedsmænd, der har ombyttet Stamfaderen Niels Bugges Sværd med Bog og Pen.

Til deres Bryllup skrev hans Broder, Ingvor Bondesen, en smuk Sang, hvor følgende Strofe findes:

»Tror du! Ja, saa kan du trygt styre ud,
hente din Brud, Resten gør Gud.«

Dette slog ogsaa til. Ellested Skole blev et gudfrygtigt og lykkeligt Hjem. Hans Hustru ordnede alt saa godt og skabte et dejligt Hjem, hvor der var godt at bo, og Bondesen blev en dygtig og meget afholdt Lærer, og han udfoldede tillige en beundringsværdig og rastløs Flid i sin Fritid; han drev selv sin store Jordlod og Have, som hans Fader fordem, og med godt Udbytte. Samtidig udfoldede han i Ellested en stor Virksomhed som Historiker; han skrev saaledes en Række Afhandlinger, »Fynske Slægter«, til »Personalhistorisk Tidsskrift«, der vidner om stor Grundighed og Sporsans, og han udgav flere Stamtavler, saaledes det store Pragtværk »Slægten Bugge i Danmark og Norge«, der udkom i 2 Oplag. Det var en stor Glæde for Bondesen, da han blev Førstelærer i Magleby 1891 og atter kunde flytte til sin Fødeø, Langeland, som han elskede saa højt, og her udførte han en stor og velsignet Gerning som Børnelærer og Leder for den unge Slægt. Den milde, venlige Lærer var afholdt af Befolkningen, og der var Genkærlighed mellem ham og Børnene; han udførte sin Gerning i Troskab og Kærlighed til Guds Ære, og han og Pastor Sabroe arbejdede sammen i bedste Forstaaelse om Midler og Maal. Deres Gerning i Kirke og Skole førte en Pinseluftning over Magleby Sogn.

Bondesen og hans Hustru fik ogsaa Lykke til at danne et gudfrygtigt, hyggeligt og gæstfrit Hjem i Magleby Skole, hvorom der nylig er skrevet: »Man mærkede, saa snart man traadte over deres Tærskel, at det var et Hjem, hvor Mand og Hustru levede i den skønneste Harmoni. Alt lavt og grimt var bandlyst i deres Stuer. Her sad det jævne, gode Humør

til Højboards, og man havde altid Fornemmelsen af, at man var hjertelig velkommen. Fru Bondesen forstod at krydre Samtalen med Smaabemærkninger, der gnistrede af Vid, og man lyttede gerne til, hvad hun havde at sige, fordi hun havde tænkt over det, og hun var en god Raadgiver for Ungdommen. Hun var uhyre flittig i sit Hus, fra tidlig Morgen til sildeg Aften var hun og hendes gamle, tro Pige, Jane, paa Færde. Der var altid rent og propret i alle Kroge, og selv nu, da Fru Bondesen er 80 Aar er hun i sit Hjem den omsorgsfulde Husmoder, og Jane har nu været hendes tro Pige og Veninde i 47 Aar.«

Bondesen udfoldede tillige i Magleby en flittig Virksomhed som Forfatter. Foruden de nævnte historiske Skrifter udgav han det kulturhistoriske Skrift »Degnekaar«, der viser, at han var en kyndig og smagfuld Historiker, det skaffede ham ogsaa et Rejsestipendium. I sine senere Aar udgav han historiske Emner i Novelleform, saaledes: »Peter Foersom«, »Fredløs«, »Fra Ristinge Overdrev« og »Elise Ahlefeldt«. Den første af disse er vel nok den mest berømte og findes i alle større Biblioteker. Men »Degnekaar« og de tre sidstnævnte Bøger vil det glæde enhver Langelænder at læse. Paa Grundlag af flittige historiske Studier giver de et fornøjeligt Billede af Livet paa Langeland i forrige Aarhundrede. Bondesen og hans Hustru levede i mange Aar et lykkeligt Familieliv i Magleby; de havde stor Glæde af deres gode og dygtige Børn og Børnebørn samt en stor Vennekres, og de glemte ikke Gud i Lykkens Dage. Men Bondesen var vel nok størst i Sorgens Dage; da han mistede sin yngste, haabefulde Søn og alle

sine Søskende. Med stor Gudhengivenhed og kristelig Taalmodighed kom Ægteparret over disse Sorger. Da han i 1923 faldt for Aldersgrænsen, blev han og hans Hustru hædret ved en stor Fest og modtog mange skønne og værdifulde Gaver fra Omegnens Beboere, og næste Aar kaldte Gud ham til et bedre Hjem. Bondesen vandrede med Gud, og Gud har har taget ham til sig.

Hans gamle Hustru lever endnu (April 1930), og desuden efterlod han sig en Søn og en Datter.

Efterskrift:

Afdøde Lærer P. C. B. Bondesen, Magleby, var med til at stifte »Svendborg Amts historiske Samfund« d. 14. November 1907; han blev samme Dag indvalgt i »Samfundets Bestyrelse, hvor han stod til sin Død. Bondesen virkede med stor Energi for at skaffe »hist. Samfund« Tilslutning, og han tegnede henimod 200 Medlemmer paa Langeland. Endelig skrev han et Par gode og interessante Bidrag til »Svendborg Amt«.

Det er derfor Redaktionen en Glæde at kunne bringe foranstaaende smukke lille Bidrag om Lærer P. C. B. Bondesen og hans Slægt.